

HERFSTTREK 1957

door Vogelwerkgroep Haarlem

Tijdens deze trekperiode waren er maar weinig dagen met oostenwind. Zeetrek en hoge trek kwamen dan ook weinig voor. Een uitgestrekt mistveld boven West-Europa had tijdens de oostenwinddagen bovendien nog een remmende werking. Wel was er in die dagen veel terugtrek. De maand oktober was zacht; dagen met gure noordwesten wind en buien kwamen bijna niet voor. De „lage” winden overheersten, waardoor de trek sterk gestuwd was. De late gevarieerde doortrek bij harde, soms stormachtige tegenwind was karakteristiek voor 1957. Terwijl in vorige jaren op het eind van de waarnemingsperiode alleen nog *spreeuwen* trokken, passerden dit jaar begin november nog grote aantallen *vinken*, *spreeuwen*, *veldleeuweriken*, *koperwieken*, *ringmussen*, *roeken* en *houtduiven*.

Dagelijks werd bij Haarlem waargenomen op vier posten: de kustpost te Bloemendaal aan Zee, de binnenduinpост te Santpoort, de post in de Waarderpolder (ten oosten van Haarlem) en de kustpost IJmuiden. Geregeld contact werd onderhouden met de dagelijkse post te Hengelo en de zondagsposten te Tilburg en Renesse op Schouwen. Aanvullingen hierop kwamen uit verscheidene andere plaatsen, wat we zeer op prijs stelden.

De *spreeuwentrek* verliep normaal. Tot 22 oktober was er geregeld trek in kleiner aantal. Daarna zette de sterke trek in. Op de kustpost Bloemendaal waren tot en met 22 oktober 17 000 *spreeuwen* genoteerd, welk aantal op 6 november was aangegroeid tot 160 000. Op 23 en 27 oktober zagen we een witte *spreeuw* meevliegen, een schijnbaar grote vogel, temidden van de soortgenoten.

De verhouding van de aantallen *spreeuwen* op de zondagen was te Renesse gelijk aan die te Bloemendaal (door mist op Schouwen waren de gegevens van 13 oktober niet vergelijkbaar).

De post Hengelo meldde maar weinig *spreeuwen*, totaal ongeveer 2000, waarvan er 1500 in één troep passerden op 26 oktober. De topdag voor Bloemendaal was 26 oktober met 45.000 exx.,

voor Tilburg 27 oktober 2030 exx. en voor Schouwen 3 november met 24.000 exx.

Op 3 november trokken de *spreeuwen* bij de Bloemendaalse kustpost laagvliegend tegen de zuidelijke stormachtige wind in langs de zeereep. Troep na troep passeerde, soms in een brede formatie, dan weer in een kleinere vlucht. Plotseiling kwam uit noordoostelijke richting een troep van naar schatting 1200 *spreeuwen* aanvliegen op ongeveer 50 meter hoogte. Zonder zich van hun soortgenoten, die de kust volgden, iets aan te trekken, hielden zij hun zuidwest-richting aan en kozen zonder enige weifeling zee.

De *vinken* gaven deze herfst een mooi beeld van gestuwde trek. Ze trokken nog zeer laat door. Viel vorige jaren het hoogtepunt omstreeks 10 oktober, dit jaar hadden wij op die datum nog nauwelijks *vinken* waargenomen. De *vinkentrek* viel hoofdzakelijk in de tweede helft van oktober en in begin november. In Hengelo bleek gedurende de eerste helft van oktober wel noemenswaardige *vinkentrek* te zijn. Uit de waarnemingen van de laatste jaren is gebleken, dat een sterke trek langs de Noordzeekust steeds gepaard gaat met een vaak nog sterkere

Posten en vaste waarnemers

Kustpost Bloemendaal aan Zee (hoofdpost).

21 sept.—7 nov., dagelijks ongeveer vanaf zonsopgang tot 8 uur, soms langer, 's zondags tot \pm 11 uur.

W. J. Akkerman, Th. Belterman, mevr. T. Bloem-Margadant, F. Bloem, B. Brakel, J. v. d. Brom, Th. J. Dekker, J. v. d. Elst, C. Enklaar, H. Le Fèvre, A. H. Hessels, drs. R. Kofman, A. Kooy, H. Lodeweegs, Th. Mulder, J. de Peer, mevr. A. Roosink-Rem, T. Souwer, B. v. Stekelenburg, mevr. T. van Tussenbroek en J. van Tussenbroek.

Binnenduinpост Santpoort.

22 sept.—3 nov., dagelijks tot 8 uur, zondags iets langer.

J. Bakker.

Post Waarderpolder.

23 sept.—25 okt., op de weekdays tot half acht.

H. C. Hazevoet, A. Kooy en P. J. Peters.

Post IJmuiden bij de Semafoor.

4 okt.—1 nov., dagelijks tot 7.45 uur, zondags langer.

P. Dirx, M. Grootveld, J. Hazevoet, R. Heemskerk en T. Matthijse, en op de laatste drie zondagen bovendien de heer en mevr. v. d. Linde en P. J. Peters.

Post Hengelo (O.).

30 sept.—30 okt., dagelijks tot 7.45, zondags iets langer.

W. de Boer.

Post Tilburg.

De zondagen in oktober en 3 nov., tot \pm 9 uur.

G. Bogaers, R. Eykman, A. Klop, H. Kooymans, A. de Laat, J. Post, J. Probst, H. Schoep en A. Wittgen.

De gegevens zijn uitgewerkt door Th. Belterman, Trouw Bloem-Margadant en F. Bloem.

Koperwiek | Cliché Algemeen Handelsblad

trek langs de zuidoostkust van het IJsselmeer. Toen wij op 20 oktober aan onze kustpost 9700 *vinken* telden, werd het aantal *vinken*, dat men bij Putten langs zag vliegen, geschat op 50.000 à 100.000. Deze trek golf was op 13 oktober door Dr. v. Westernhagen op Fehmarn geconstateerd, toen daar vele tienduizenden *vinken* over kwamen.

De beste *vinkentrek*dagen van de post Hengelo kwamen overeen met belangrijke dagen op de Bloemendaalse kustpost. Te Bloemendaal aan Zee was de trek op 27 oktober en op 3 november even sterk. Dit was in Tilburg en op Schouwen ook het geval. Op 20 oktober, de dag met topcijfers voor de meeste posten, kreeg Schouwen relatief weinig *vinken*. De kustpost IJmuiden noteerde in de overeenkomstige uren minder *vinken* dan de post Bloemendaal aan Zee. Vermoedelijk veroorzaakt het havencomplex een spreiding.

Dit najaar was er maar weinig zeetrek. Op 20 oktober was deze wel het sterkst. Die dag kozen bij matige westelijke wind en helder zicht de *spreeuwen*, *veldleeuweriken* en *vinken* zee. Het betrof evenwel maar een klein aantal vogels, vergeleken bij de grote aantallen, die langs de kust werden gestuwd.

Op 8 oktober, met zwakke oostenwind en heïg weer, constateerden wij eveneens zeetrek van die soorten. De voorafgaande nacht was er vermoedelijk nachtzetrek geweest, gezien de *leeuweriken* en *lijsters*, die 's morgens uit zee kwamen.

De dagen, waarop terugtrek te zien was, vielen hoofdzakelijk in de eerste helft

van de waarnemingsperiode. Het waren dagen met noordelijke wind en goed zicht, of dagen met oostelijke wind en nevel. Deze situatie kwam later bijna niet meer voor, terwijl toen bovendien de trekdrift van de vogels was toegenomen. 12 en 15 oktober waren dagen met matige terugtrek, terwijl er op 6 en 8 oktober bij noordelijke wind een sterke terugtrek was. Op 6 oktober was het mooi rustig, wat heïg, herfstweer en de zwakke wind, die aanvankelijk noordwest was, kromp tot west.. Bijna alle soorten (*spreeuwen*, *vinkachtigen*, *ringmussen*, *graspiepers*, *Vlaamse gaaien*, *witte kwikstaarten*, 2 *boerenzwaluwen*, *kool-* en *pimpelmezen*) trokken in noordelijke richting langs de kustpost te Bloemendaal.

De trek van de mezen was wel het merkwaardigst. Eerder in het seizoen hadden wij ze al regelmatig naar het zuiden zien trekken. Nu kwamen zij in groot aantal hoog (60 à 80 meter) overvliegen, allemaal in noordelijke richting langs de kust. Wij telden er die morgen 1520 in 38 troepen. Ook op 8 oktober trok een groot aantal mezen terug. Op latere dagen passeerden weer regelmatig troepes mezen naar het zuiden tot laat in oktober, maar in veel kleinere aantallen dan op die twee terugtrekdagen. Reeds in september was geconstateerd, dat er zeer veel *kool-* en *pimpelmezen* trokken. In de polders en volkstuinten werden overal *pimpelmezen* aangetroffen, terwijl in de duinstreek de *koolmees* de overhand had. De mezen waren hongerig, zochten de voertafels op en kwamen zelfs in de huizen. Zij maakten het de melkboeren lastig door de doppen van de melkflessen open te pikken.

De mezen trekken niet elk jaar. Verleden jaar lieten de *sijtsjes* verstek gaan, maar thans waren zij weer aanwezig *).

In september kregen wij van verschillende kanten bericht, dat de *tapuiten* zeer talrijk waren. De meesten werden gezien omstreeks 22 september. Blijkbaar was er toen een sterke nachttrek van

*) In het novembernummer van *British Birds* (p. 495) wordt er op gewezen, dat ook in vele delen der Britse eilanden ongewone verplaatsingen van vooral *pimpelmezen*, maar ook *zwarte mezen*, *koolmezen*, *ringmussen*, *barm-sijtsjes*, *sijtsjes*, *goudhaantjes*, *vuurgoudhaantjes*, *heggemussen*, *winterkoninkjes*, *boomkruipers* en *grote bonte spechten* werden waargenomen. Minder opvallend was de verplaatsing van groepjes *Vlaamse gaaien*, *zanglijsters*, *rietgorzen* en *geelgorzen*. Sommige exx. waren van continentale herkomst. — Red.

tapuiten geweest, evenals van roodstaartjes.

De trek van *veldleeuweriken* is dit jaar aan de kust, zowel als in het binnenland sterker geweest dan normaal. De kustpost noteerde deze herfst totaal 2400 *leeuweriken*, wat driemaal zoveel is als in 1956. De meeste *leeuweriken* trekken echter over de polders. Over de post in de Waarderpolder was de trek dan ook veel sterker dan langs de kustpost.

De *graspieper* trok gedurende de gehele waarnemingsperiode in kleine aantallen door. Alleen op 25 september en 8 oktober was er sterkere piepertrek. In tegenstelling tot andere jaren ging de trek van deze soort ook na midden oktober nog door. Totaal werden er op de hoofdpst ongeveer 1200 geteld.

De *koperwieken* en *kramsvogels* verschenen deze herfst vroeg, al midden september. Op verschillende avonden is er nachttrek van *koperwieken* geweest, vooral in de week van 20—27 oktober. Op de avond van 24 oktober, toen het windstil, nevelig, zacht weer was, zijn er

vele tienduizenden overgekomen. Niet alleen in de omgeving van Haarlem, maar ook te Amsterdam, Groningen, Wageningen en Hengelo hoorde men deze lijsters overvliegen, zodat mag worden aangenomen, dat zij in zeer breed front over ons land vlogen. Die avond bereikte deze trek tussen half negen en tien uur zijn hoogtepunt. Toen hoorden wij te Bentveld gemiddeld 35 *koperwieken* per 5 minuten; van tien over negen tot kwart over negen zelfs 63 maal. Op het Haarlem-terrein werden vele *koperwieken* aangetrokken door de schijnwerpers van het voetbalveld. De trek ging de volgende morgen nog door. De kustpost te Bloemendaal noteerde van 9 tot 12 uur 6000 *koperwieken*, terwijl ten westen van de Zaanstreek ook zeer sterke trek gezien werd.

Op 23 oktober viel het hoogtepunt van de trek van de *kramsvogels*. De posten in de Waarderpolder en in Santpoort meldden die dag goede trek van deze lijsters en over de Veluwe trokken ze bij duizenden door.

Er trokken dit jaar opmerkelijk veel *ringmussen*, vaak samen met *vincken* en soms met *spreuwen* in één troep. Deze herfst was er een vroege invasie van *Vlaamse gaaien*. Zij verschenen reeds in de eerste helft van september en in de eerste oktoberhelft trokken ze al weer door. Ongetwijfeld houdt deze vroege wegtrek verband met de slechte en vroege eikeloogst. De eerste *bonte kraai* werd bij Haarlem op 4 oktober al gezien, terwijl onze mensen in Tilburg ze begin november nog niet waargenomen hadden. (18 okt. bij Heerlen, med. De Haan). Tot november was het aantal *bonte kraaien* aan de kust maar matig. Half november bleken er toch grote troepen in het duin te zwerven. In vergelijking met andere jaren was het aantal *kauwen* klein, dat der *roeken* daarentegen groot.

Een verrassende waarneming werd op 27 oktober gedaan, toen twee *Turkse tortels* snel in zuidelijke richting vliegend de hoofdpst aan de kust passeerden. Dit was de eerste maal, dat onze post deze soort trekkend waarnam. *Jan van Genten* waren er deze herfst weinig langs de kust. Aan roofvogels werd slechts waargenomen: een *slechtvalk*,

Koolmees:
Opvallende trek van
mezen
Cliché Alg. Handelsblad

een *havik*, twaalf *sperwers*, enkele *smellekens* en enige *buizerden*. Troepen *buizerden* werden gezien te Hengelo (20/10 een troep van 16 exx. naar het westen en 26/10 een troep van 15 exx. naar het zuidzuidwesten) en te Tilburg (27/10 een troep van 20 exx. naar het westen). Deze waarnemingen werden alle midden op de dag gedaan. Er is dan termiek, waarvan deze zweefvliegers gebruik maken. De *sperwers* en de *smellekens* trekken met hun prooi mee. Een troep *vinken*, die juist de aarzeling overwonnen had om de overtocht van Voorne

naar Goeree te wagen, werd door een *smelleken* in snelle duifachtige vlucht aangevallen. Zijn aanval was zonder succes en de *vinken* lieten zich snel afglijden, terug naar de kust om dekking te zoeken in de vlieren. Ook bij Haarlem zagen wij een *smelleken* de *vinken* boven zee belagen.

Bij het scheiden van de markt arriveerden de *pestvogels*. In de bosrijke parken van Haarlem-Noord waren verscheidene van deze vogels te zien, die zich te goed deden aan de bessen van liguster, Gelderse roos en cotoneaster.
